





# 1 jaar cultuur- en buurtsportcoach: wat is er veranderd?

Marlou Stolk en Idaline Kastelijn zijn sinds het begin van de combinatieregeling sport en cultuur werkzaam als respectievelijk cultuur- en buurtsportcoach. Marlou werkt bij Theater Rotterdam, Idaline bij Team Sportservice in Amsterdam. Hoewel beiden zich met twee totaal verschillende takken van 'sport' bezighouden, herkennen ze zichzelf in elkaars verhaal. Ze werken allebei veel meer projectmatig dan in het begin en staan allebei midden in de samenleving van hun stad.

TESSA DE WEKKER

# Theater Rotterdam staat door inzet cultuurcoaches midden in de Rotterdamse samenleving

In 2009 begon Marlou Stolk als cultuurcoach bij het Ro theater in Rotterdam. Inmiddels is ze hoofd educatie van Theater Rotterdam. “Dankzij de Combinatieregeling Cultuurcoaches staan we nu als theaterorganisatie nog meer met beide benen in het Rotterdamse onderwijs en de samenleving. Echt met onze poten in de klei”, zegt ze.

**E**lf jaar geleden deed Marlou met het Ro theater (dat in 2017 met de Rotterdamse Schouwburg en Productiehuis Rotterdam gefuseerd is tot Theater Rotterdam) mee aan de pilot van de gemeente Rotterdam in het kader van de toen nieuwe Brede Regeling Combinatiefuncties sport en cultuur. “Dat was een groot experiment dat vooral antwoord moest geven op de

Inmiddels is de aanpak anders. Theater Rotterdam heeft zes cultuurcoaches. Zij werken allemaal één dag in de week op een van de vijf scholen voor voortgezet onderwijs en een mbo-instelling waarmee Theater Rotterdam samenwerkt en vormen een brug tussen het onderwijs en Theater Rotterdam. “Door de fusie heeft Theater Rotterdam nu een veel bredere programmering dan we toentertijd met alleen

zichtbaar in de scholen, maar het zijn geen docenten. Alle leerkrachten en leerlingen kennen onze cultuurcoaches en leerlingen komen gedurende het jaar steeds met hen in aanraking bij verschillende projecten, zowel onder schooltijd als na schooltijd bij buitenschoolse activiteiten.”

Hierdoor is er veel meer keuze voor de leerlingen ontstaan. Marlou geeft het voorbeeld van de werkwijze op Mavo Centraal, een vmbo-school in het centrum van Rotterdam. Op die school heeft elke leerling zogenoemde Masterclasses, waarin ze kunnen kiezen op welke terreinen buiten de traditionele schoolvakken ze zich willen ontwikkelen. Er zijn onder meer Masterclasses op het gebied van theater, dans, muziek, beeldende kunst en mode & design. “Onze cultuurcoach werkt in die Masterclasses parallel aan andere projecten. We hebben daar verschillende Masterclasses, bijvoorbeeld theater en taal of theater en vormgeving”, vertelt Marlou.

De cultuurcoach brengt specialistische kennis en vaardigheden naar de scholen. “Op een school zoals Mavo Centraal zie je daar de meerwaarde van. Veel leerlingen van die school komen uit gezinnen die het sociaaleconomisch minder getroffen hebben. Ze gaan niet vanzelfsprekend naar het theater. Maar er zit heel veel talent bij die jongeren. Via zo’n

## “Nu staan we echt midden in het Rotterdamse onderwijs en de samenleving. Met onze poten in de klei”

–Marlou Stolk

vragen: wat betekent het als je vanuit een culturele instelling een duurzame relatie aan gaat op een school en wat levert het op?”

In de beginjaren was de inzet van cultuurcoaches meer vraaggestuurd vanuit de scholen. Zij vroegen aan welke leerdoelen de cultuurcoaches een bijdrage konden leveren. Dat resulteerde vaak in vrij traditionele lesreeksen in combinatie met een bezoek aan het theater. “We zochten dan naar een voorstelling die geschikt was voor middelbare scholieren. Rondom het thema van die voorstelling maakten we een lesproject.”

het Ro theater hadden. Er zijn nu veel meer voorstellingen en programmalijnen die aansluiten bij de verschillende doelgroepen. Daardoor kunnen we nu vanuit onze artistieke identiteit meer sturing geven aan de inhoud van cultuureducatie op de scholen waarmee we samenwerken”, vertelt Marlou.

### Meer keuze voor leerlingen

Maar meer nog dan het verbrede aanbod is de werkwijze nu anders dan in het begin. Marlou: “Onze cultuurcoaches zijn steeds projectmatig gaan werken. Ze zijn allemaal duidelijk

masterclasssysteem met externe professionals helpt de school die talenten te herkennen en ontwikkelen.”

### In de wijk

Sinds een paar jaar ziet Marlou nog een ontwikkeling. De projecten vinden niet alleen meer plaats in de scholen, maar steeds vaker worden ook de wijk en andere partners in die wijk betrokken. “Dit kunnen bijvoorbeeld lokale kunstenaars of instellingen zijn”, zegt Marlou. Een voorbeeld van zo’n project is Open Venster, waar ook scholen zonder cultuurcoach bij betrokken zijn. Voor dit project deden leerlingen onderzoek in de wijk van de school en verzamelden ze verhalen van bewoners. Marlou: “Deze verhalen werden op verschillende manieren verteld. Door middel van theater, maar ook bijvoorbeeld met fotografie, graffitikunst en zang en muziek. De eindresultaten werden in verschillende open vensters in de wijk getoond, voor iedereen in de wijk.” Studenten van het Grafisch Lyceum, de mbo-school waar ook een cultuurcoach van Theater Rotterdam werkzaam is, hielpen bij diverse projecten met de geluidstechniek en belichting.

Een ander voorbeeld van de betrokkenheid van andere partijen is Theater na de Dam. Dit is een landelijk project waarbij jongeren zich samen met theatermakers verdiepen in de geschiedenis van hun wijk tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze interviewen ouderen uit de buurt over hun herinneringen. Op basis van die gesprekken maken de jongeren samen met



theatermakers een voorstelling, die na Dodenherdenking in de wijk wordt opgevoerd. De cultuurcoaches van Theater Rotterdam hebben dit project geadopteerd en omgevormd tot een activiteit voor leerlingen van hun scholen waar ze zowel onder schooltijd (als keuze-project) als na schooltijd mee bezig kunnen zijn. Marlou: “Het contact tussen jongeren en ouderen in dit project is ontzettend mooi. Door dit soort initiatieven kunnen wij als theater waardevol zijn voor verschillende mensen in de stad.”

Dat is volgens Marlou een van de successen van de regeling voor de cultuurcoaches. Culturele instellingen zijn sinds het begin van de regeling veel meer betrokken geraakt bij de samenleving. Vroeger kwamen mensen naar het theater. Of ze deden dat niet. Soms bezochten scholen een voorstelling. Maar echt sprake van een duurzame wederkerige wisselwerking tussen culturele instelling, onderwijs en samenleving was er vaak niet. “Nu staan we echt

midden in het Rotterdamse onderwijs en de samenleving. Met onze poten in de klei. Jongeren leren van ons. Maar omgekeerd leren wij ook van de Rotterdammers. We weten nu veel beter wat er speelt. In de wijken, onder jongeren. Die inzichten betrekken we in ons werk. Niet alleen in onze educatie en via onze cultuurcoaches, maar ook in het artistieke gedeelte, bij het maken van onze voorstellingen.”

Omdat (de voorlopers van) Theater Rotterdam al sinds 2009 intensief contact hebben met scholen, is een duurzame samenwerking ontstaan, ziet Marlou. “Vanuit die duurzame samenwerking met scholen kunnen we nu ook steeds meer andere partners bij onze projecten betrekken en bereiken we mensen in de hele stad. Er ontstaan mooie dingen in de wijken. Mensen leren van elkaar, motiveren elkaar en delen vaardigheden en kennis. Daarmee zijn wij als theater veel relevanter voor de stad dan voorheen. Daar ben ik ontzettend trots op.” ■

### ISK: podium voor internationale schakelklassen

Een van de programma's van de cultuurcoaches van Theater Rotterdam jaren met de meeste impact de afgelopen jaren is het ISK-project. Sinds 2018 werkt het theater stadsbreed samen met zes scholen voor voortgezet onderwijs met Internationale Schakelklassen. Hierin zitten leerlingen die nog maar net in Nederland zijn. Zij volgen twee jaar een lesprogramma met veel aandacht voor de Nederlandse taal en cultuur. Na twee jaar stromen ze in een reguliere klas in.

In het ISK-project geeft Theater Rotterdam leerlingen uit de internationale schakelklassen een podium, letterlijk en figuurlijk. Inmiddels zijn er drie voorstellingen geweest met steeds andere leerlingen. De voorstellingen hebben allemaal een thema dat aansluit bij de beleving van de jongeren. Zo heetten het programma en de afsluitende voorstelling van vorig jaar WO/MAN. Leerlingen onderzochten de beelden, verwachtingen en rolpatronen die zij hebben meegekregen van hun ouders, cultuur en maatschappij. Ze gingen op zoek naar antwoorden op vragen zoals hoe dit hen had beïnvloed en hoe ze daar zelf naar keken.

Hoofd educatie van Theater Rotterdam Marlou Stolk: “Het ISK-project is een van de educatieprojecten met de meeste impact. Zowel op ons, wij leren veel van deze leerlingen, als op de jongeren zelf. Door de nieuwe financieringsregeling valt het ISK-project helaas buiten de combinatieregeling vanaf dit jaar. Wij zijn in gesprek met de gemeente om toch mogelijkheden te vinden. En daarnaast financieren we het deels zelf, omdat we het zo'n belangrijk en succesvol project vinden.”

# ‘Met goede ideeën kan buurtsportcoach zichzelf op de kaart zetten in de stadsdelen van Amsterdam’

Eigenlijk was Idaline Kastelijn belastingadviseur. In 2009, met de komst van de combinatieregeling, werd ze combinatiefunctionaris. Tegenwoordig is ze buurtsportcoach. In die elf jaar is haar werk behoorlijk veranderd.

“Ik wilde meer met sport bezig zijn en mij maatschappelijk inzetten”, vertelt Idaline. Hoewel ze haar werk als belastingadviseur nog steeds hartstikke leuk vond, miste ze beweging. “De enige beweging die ik op een dag kreeg, waren de wandelingetjes naar de koffieautomaat”, zegt ze met een lach.

Idaline schoolde zich als danstherapeut, theaterdocent en trainster ritmische gymnastiek en begon in 2007 voor zichzelf. “Toen kwam die combinatiefunctie op mijn pad. In die tijd was de regeling er net en men was op zoek naar best veel combinatiefunctionarissen.” Idaline begon twee dagen in de week bij Team Sportservice Amsterdam. Later werd dat vier dagen. “Deze baan zorgde voor vastigheid.”

De allereerste werkwijze in Amsterdam hield in dat combinatiefunctionarissen bij een sportaanbieder of school werden ondergebracht. Idaline, die al ritmische gymnastiek gaf bij een turnvereniging, werd als combinatiefunctionaris actief bij deze vereniging. Daar deed ze van alles. Ze gaf lessen, promotielessen in de wijken en op scholen en ondersteunde het bestuur. “Met name door die promotielessen ontstonden er heel korte lijntjes tussen de sportaanbieders, de buurt en de scholen. Het was succesvol, want de kinderen

bewogen met plezier en de sportaanbieders kregen meer leden.”

## Keerzijde en verandering

Het intensieve werk van Idaline en haar collega's bij andere sportaanbieders had echter ook een keerzijde. In de praktijk waren de combinatiefunctionarissen gratis kader voor sportclubs, die niet zelden ook bestuurs taken overnamen. “Zo was er minder noodzaak voor de clubs om zelf op zoek te gaan naar nieuwe bestuursleden en kader.” Vaak zorgde de ondersteuning van de combinatiefunctionarissen daarom niet voor versterking van sportaanbieders op lange termijn.

Na de eerste paar jaar veranderde om die reden de werkwijze. Buurtsportcoaches werden steeds minder ingezet om trainingen te verzorgen bij een sportaanbieder. Idaline: “Verenigingsondersteuning bestond en bestaat nog steeds in Amsterdam. Het is nu alleen veel meer vraaggestuurd en op bepaalde thema's. Als blijkt dat clubs een hulpvraag hebben, dan kunnen ze daarbij geholpen worden. Een paar jaar geleden heb ik bijvoorbeeld geholpen met de AVG.”

Amsterdam ging meer inzetten op naschoolse sportlessen. Daarbij kunnen kinderen tien weken lang een sport uitproberen en daarna ging de volgende sport van start. Idaline: “De

naschoolse lessen waren in eerste instantie bedoeld als opstapje naar de sportvereniging. In sommige gevallen werkte dat ook, maar in andere gevallen gingen de naschoolse lessen concurreren met de bestaande sportaanbieders.”

## Buurtsportverenigingen

Dat was een lastige situatie, want de samenwerking met de sportaanbieders is ook nodig om het naschoolse sportaanbod op school mogelijk te maken. Veel sportclubs zagen echter dat zij er geen profijt van hadden. “Aan de andere kant zorgden deze lessen na schooltijd er wel voor dat veel kinderen met plezier gingen bewegen, waar ze dat voorheen niet deden. Uiteindelijk is dat wel wat we willen. Zodat kinderen leren dat bewegen leuk is en ze dat de rest van hun leven blijven doen. Dat hoeft natuurlijk niet per se bij een sportaanbieder. Als ze drie keer in de week gaan hardlopen in het Vondelpark en dat leuk vinden, is dat ook prima. Aan de andere kant zijn sportverenigingen heel belangrijk voor het sportlandschap in de stad en in heel Nederland. Die wil je niet wegconcurreren met naschoolse activiteiten.”

Zo kwam het idee om samen met de sportaanbieders buurtsportverenigingen op scholen te starten. Op deze manier ontstond er

toch een doorstroom naar de sportaanbieder. Daarnaast zijn de buurtsportcoaches zich meer in gaan zetten voor goede informatieverstrekking aan de ouders. Idaline: “We willen zoveel mogelijk obstakels om lid te worden van een sportaanbieder wegnemen. We informeren ouders bijvoorbeeld over minimaregelingen in Amsterdam en het Jeugdsportfonds. Ook proberen we ervoor te zorgen dat de laatste les in zo’n naschools blok bij de sportaanbieder is en we proberen ouders daar ook naar toe te krijgen, zodat ze kunnen kennismaken met de sportaanbieder.” De sportlessen na schooltijd bestaan nog steeds. Idaline zelf werkt helemaal niet meer bij de individuele verenigingen en het onderwijs. Ze werkt nu aan projecten. Soms in een bepaald stadsdeel, soms Amsterdam-breed. Zo leidde ze vorig jaar een project bij het Bijlmersportpark. Het doel was om meer samenwerking tussen de sportaanbieders op dat sportpark te realiseren. Momenteel is ze betrokken bij het programma ‘de assistent’. “Door middel van workshops willen we het pedagogisch sportklimaat verbeteren bij de sportaanbieders. We willen dat alle trainers en coaches in Amsterdam een of meerdere workshops volgen hierin, zodat we een veilig pedagogisch klimaat kunnen waarborgen bij de sportaanbieders. Het project is net gelanceerd”, vertelt ze.

### Stadsdelen leidend

Het werk van de buurtsportcoaches in Amsterdam is sinds een jaar ondergebracht in het sociale domein. “De cofinanciering komt voor een groot deel ook uit het sociale domein. Er wordt gezocht naar manieren waarop sport en beweging als middel kunnen bijdragen aan problemen in het sociaal domein”, zegt Idaline.

In Amsterdam zijn de stadsdelen leidend in waar de focus op komt te liggen. “De buurtsportcoaches voeden de stadsdelen natuurlijk wel. Zij kennen de wijken, de scholen en de sportaanbieders en zien waar de uitdagingen in elke wijk liggen.” Idaline noemt een voorbeeld. “Als in een bepaald stadsdeel eenzaamheid onder ouderen een groot probleem



is, dan kan de buurtsportcoach daarop inspelen en bij het stadsdeel met plannen komen om door middel van sport en bewegen die eenzaamheid aan te pakken en daar dan ook

de sportaanbieder bij te betrekken. Sport kan op heel veel terreinen van grote betekenis zijn. Met goede ideeën kan een buurtsportcoach zichzelf op de kaart zetten.” ■

### Team Sportservice en onderwijs

Idaline Kastelijin is in 2009 begonnen bij Sportservice Amsterdam. Inmiddels is Sportservice Amsterdam onderdeel van Team Sportservice. Die organisatie heeft ruim 300 medewerkers en geeft in bijna twintig gemeenten in Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht uitvoering aan het lokale sportbeleid.

Team Sportservice biedt zes verschillende diensten aan voor het onderwijs:

- Vakleerkracht bewegingsonderwijs: de vakleerkracht verzorgt bewegingsonderwijs op een of meerdere scholen en kan ook activiteiten zoals sportdagen en toernooien organiseren.
- Fit4Kids: In acht tot tien weken is er extra aandacht voor bewegen en gezonde voeding op een school. De lokale buurtsportcoach coördineert beweegactiviteiten onder en na schooltijd. Andere organisaties zorgen voor aanvulling als het gaat om gezonde voeding en sportverenigingen organiseren clinics. Scholen die meedoen aan Fit4Kids ontvangen een beweegkliko met diverse sport- en spelmateriaal. Alle kinderen op de deelnemende basisscholen krijgen een Fit4Kids-paspoort. Hierin verzamelen zij stempels door bijvoorbeeld het eten van fruit, drinken van water en deelname aan sportieve activiteiten.
- Move Mates: Move Mates leidt kinderen uit groep 7 op tot speelpleincoach. Zij organiseren en begeleiden, met behulp van speciale speelpleinkaarten, allerlei beweegactiviteiten op het schoolplein.
- Van schoolplein naar beweegplein: dit is een adviestraject voor basisscholen. Team Sportservice geeft advies over het omvormen van het schoolplein tot een plein waarop de leerlingen gestimuleerd worden te bewegen. Hierbij wordt gelet op de inrichting en stimulering van actief gebruik van het plein.
- Motorische Remedial Teaching (MRT): basisschoolkinderen die moeite hebben op het gebied van sport, bewegen en spelen krijgen extra lessen van de vakleerkracht bewegingsonderwijs met MRT-specialisatie.
- (S)cool on Wheels: een workshop voor kinderen uit groep 7 en 8. Ze leren en ervaren wast het is om te leven en te sporten met een beperking.